



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Dissertatio Triplex Theologica, Ad Mentem Præclarissimi
Ecclesiæ D. S. P. Avgvstini, (Cui consonat Doctor
Angelicvs cum Melliflvo,)**

Schweitzer, Johannes

Coloniæ Agrippinæ, Anno M.DC.LXXXII.

Responsio. Secundùm S. Augustinum non datur ignorantia invincibilis juris sive legis naturalis secundùm se spectatæ in homine usu rationis pollente.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39320

esse observanda, quàm fuerint observanda Judæis; imò magis, secundùm S. Augustinum, qui Tract. 3. in Joan. ait: *illa omnia præcepta nobis magis præcipiuntur, & observanda sunt.*

Nota secundò: Posse aliquid dici absolutè & simpliciter ignorari invincibiliter secundùm se propriè, licèt prout vestitur aliqua circumstantia, ignoretur invincibiliter.

Celeberrima, & magni momenti inter recentiores Theologos controversia est, an detur ignorantia invincibilis legis naturalis? Dixi *inter Recentiores*, quia Vasquez 1, 2. disp. 122. cap. 1. & Paulus Comitulus lib. 5. resp. moral. c. 1. testantur, antiquos Theologos istius fuisse sententiæ, quòd semper vincibilis esset juris sive legis naturalis ignorantia. Quinam sint isti antiqui, & adhaerentes illis juniores, an scilicet Jansenistæ, vel econtra Augustiniani & Thomistæ, dicetur Paragrapho sequenti. Operæ pretium erit, examinare, & intelligere, quid senserit in hac materia præcipuus Ecclesiæ Doctor S. P. Augustinus &c.

Respondeo & dico: Secundùm S. Augustinum non datur ignorantia invincibilis juris sive legis naturalis secundùm se spectatæ, in homine usu rationis pollente. Probatur primò, quia ignorantia voluntaria, sive quæ humanâ industriâ per Dei gratiam omnibus paratam adjuta superari potest, non est invincibilis; sed talis, secundùm S. Augustinum, est omnis ignorantia juris naturalis: ergo. Major patet ex dictis §. 1. Minor probatur: quia si homo se ad alia cognoscenda, & amanda non applicet, potest juxta hoc generale

generale

nērale juris naturalis præceptum; *Quod tibi non vis fieri, ne facias alteri*, omnibus impressum, & notum, formare dictamen practicum; procedere absque errore, & amare justitiæ pulchritudinem, in omni particulari operabili, in materia juris naturalis, sicque vitare peccata contra legem naturæ. Audiantur verba S. Doctoris in psal. 118. Conc. 25. *Nullus est, qui faciat alteri injuriam, nisi qui sibi fieri nolit, & in hoc transgreditur naturæ legem, QUAM NON SINITUR IGNORARE, dum id quod facit, non vult pati.* Et in psalm. 57. *Quandoquidem manū formatoris nostri in ipsis cordibus nostris Veritas scripsit: Quod tibi non vis fieri, non facias alteri, hoc & antequam lex daretur, NEMO IGNORARE PERMISSUS EST, UT ESSET, UNDE JUDICARENTUR, & quibus lex non esset data. Sed ne sibi homines aliquid defuisse quererentur, scriptum est in tabulis, quod in cordibus non legebant. Non enim & scriptum non habebant, sed legere volebant. Oppositum est oculis eorum, quod in conscientia videre cogebantur, quasi forinsecus ad motū voce Dei ad interiora sua homo compulsus est; --- sed quia homines appetentes ea, quæ foris sunt, à seipsis exules facti sunt: data est etiam conscripta lex, non quia in cordibus scripta non erat, sed quia tu suggestivus eras cordis tui, ab illo, qui ubique est, comprehenderi, & ad te ipsum intro revocari.* Et in ps. 129. *Pecator enim oblitus erat se, nec videbat se, data est illi lex, ut videret se.* Ex his S. Patris testimoniis satis colligitur, legem naturalem ita in cordibus hominum à formatore Deo scriptam esse, ut licet à concupiscentia indomita abrepti contra eam peccent, responsuri

tamen essent, si interrogarentur, an talia pati vellent? se talia pati nolle.

Specialiter autem notanda sunt verba : NEMO IGNORARE PERMISSUS EST, UT ESSET, UNDE JUDICAREN IUR, &c. Si enim ignorantia legis naturalis esset invincibilis, verè dici non posset; QUAM NON SINITUR IGNORARE, NEMO IGNORARE PERMISSUS EST, &c.

Dices : Ista S. Augustini testimonia respiciunt tantum præcepta secundæ tabulæ, quibus bene disponimur erga proximum; sed hoc non obstante sustineri potest, invincibiliter ignorari ab aliquibus posse præcepta primæ tabulæ, quæ præscribunt, quomodo Deus sit amandus, & colendus, cum Deum esse, invincibiliter ignorari possit; ac proinde legem naturalem, prout in Deo existit; imò prout & in homine, cum hæc, ut notatum fuit supra, illius sit participatio, & consequenter à taliter ignorantibus nullum omnino posse committi peccatum secundum doctrinam S. Augustini, qui lib. 22. cont. Faust. c. 27. definit: *Peccatum factum, vel dictum, vel concupitum contra legem æternam Dei, quæ lex secundum eundem est ratio, vel voluntas Dei, ordinem naturalem conservari iubens, perturbari vetans*: sed invincibiliter ignorantes, Deum esse, nihil possunt facere, vel dicere, vel concupiscere contra illam Dei rationem & voluntatem, cum illam, ex supposito, cognoscere non possint; ergo &c. quibus addi potest illud lib. 12. de Civ. Dei, c. 9. *Malam voluntatem non facit, nisi defectio, quâ deseritur Deus*: sed ab invincibiliter ignorantibus Deum, non potest Deus deseris

deseri; ergo. Quòd autem taliter Deum ignorantes dentur, videtur concludi posse ex Apostolo dicente, Philosophos Gentiles fuisse inexcusabiles, quia *cùm cognovissent Deum, non sicut Deum glorificarunt &c.* ex quo videtur sequi eos, qui Deum non cognoverunt, fuisse per invincibilem ignorantiam excusabiles.

Respondeo primò negando majorem; & oppono illud S. Augustini lib. de decem Chord. c. 10. *Si homini non feceris, quod pati non vis ab homine, ad proximi præceptum pertinet, ad dilectionem proximi, &c. Si autem, quod non vis pati ab homine, ipsi Deo vis facere, quid est hoc? nonne facis alteri, quod pati non vis? Charior tibi factus est homo, quàm Deus. Ego quomodo injuriam facio, inquis, ipsi Deo? corrumpis teipsum. Et unde injuriam facio Deo, quia corrumpo meipsum? Unde facit tibi injuriam, qui voluerit fortè lapidare tuam tabulam pictam, in qua tabula imago tua est in domo tuâ inaniter posta ad vanum honorem tuum, nec sentiens, nec loquens, nec videns? Si quis illam lapidet, nonne in te esse contumeliam factam attendis? Cùm verò imaginem Dei, quod es tu, corrumpis in te per fornicationes, & per diffuentias libidinis, ----- non attendis, per libidines & illicitas fornicationes, cujus imaginem violasti? Ex illo igitur supra citato generali præcepto, non solum deveniri potest in cognitionem legis naturalis dictantis, quomodo sit diligendus proximus, sed etiâ quomodo sit diligendus & colendus Deus, & utriusq; tabulæ præcepta ita cum isto principio cohærent, ut hæc ignorari invincibiliter nequeant, si illud taliter non ignoretur.*

Respondeo igitur secundò, negando subsumptum,

B 3

& pro-

& probationem ejus; & oppono doctrinam S. Augustini lib. I. de Doct. Christ. ubi postquam S. Pater cap. 7. dixerat, illos, qui per intelligentiam pergunt videre, quod est Deus, omnibus eum naturis visibilibus, & corporalibus intelligibilibus etiam, & spiritualibus, omnibus mutabilibus preferre: nec quenuquam inveniri posse, qui hoc Deum credit esse, quo melius aliquid est. Subjungit cap. 8. Si non viderent, id est vitam incommutabilem, ut ante dixerat, Sive illam, quæ non aliquando desipit, aliquando sapit, sed est potius ipsa sapientia, nullo modo plena fiducia vitam incommutabiliter sapientem commutabili vitæ anteponeant, ipsam quoque regulam veritatis, quæ illam clamat esse meliorem, incommutabilem vident. Nec usquam, nisi supra suam naturam vident, quandoquidem se vident mutabiles. Nemo est enim tam imprudenter insulsus, qui dicat; Unde scis incommutabiliter sapientem vitam mutabili esse preferendam? Id ipsum enim, quod interrogat, unde sciam, omnibus ad contemplandum communiter atque incommutabiliter præstò est. Et hoc qui non videt, ita est quasi cæcus in Sole, cui nihil predest ipsi locis oculorum ejus tam clara ac præsentis lucis fulgor insusio, qui autem videt, ac refugit, consuetudine umbrarum carnalium invalidam aciem mentis gerit. Per hanc enim doctrinam satis patet, secundum Augustinum neque invincibiliter ignorari posse Deum, neque legem naturalem de eo diligendo & colendo, prout in eo existit, & in homine à Deo impressa; sed posse tam in hoc quàm illo videri, quid sit agendum, vel omittendum, nisi aliquis oculos claudat. Quod confirmari potest ex lib. 14. de Trinit. cap. 150

cap. 15. ubi ait S. Pater : Domini autem Dei sui remi-
niscitur (subintellige mens hominis.) Ille quippe sem-
per est, nec fuit, & non est, nec est, & non fuit; sed
sicut nunquam non erit; ita nunquam non erat, & ubi-
que totus est. Propter quod ista in illo & vivit, & mo-
vetur, & est, & ideo reminisci ejus potest, --- nam hinc
est, quod etiam impij cogitant eternitatem, & multa
recte reprehendunt, recteque laudant in hominum mori-
bus. Quibus ea tandem regulis judicant, nisi in quibus
vident, quemadmodum quisque vivere debeat, etiamsi
nec ipsi eodem modo vivant? Vbi eas vident? Neque
enim in sua natura, cum procul dubio mente ista vi-
deantur, eorumque mentes constet esse mutabiles, has
verò regulas immutabiles videat, quisquis in eis & hoc
videre potuerit: nec in habitu sua mentis, cum illa
regulae sunt justitiae, mentes verò eorum constet esse in-
justas. Vbinam sunt istae regulae scriptae? Vbi, quid sit
justum, & injustum agnoscit, ubi cernit habendum es-
se, quod ipse non habet? Vbi ergo scriptae sunt, nisi
in libro lucis illius, quae Veritas dicitur? Vnde omnis
lex justa describitur, & in cor hominis, qui operatur
justitiam, non migrando, sed tanquam imprimenda
transfertur, sicuti imago ex annulo & in ceram
transit, & annulum non relinquit. Qui verò non
operatur, & tamen videt, quid operandum sit, ipse
est, qui ab illa luce avertitur, à qua tamen tangi-
tur. Qui autem nec videt, quemadmodum sit viven-
dum, excusabilius quidem peccat; quia non est trans-
gressor cognita legis: sed etiam ipse splendore aliquoties
ubique praesentis veritatis attingitur, quando admonitus
confitetur.

Ad locum Apostoli respondeo cum S. Augustino Epist. 105. Ideo divina eloquia eos inexcusabiles dicunt, qui non ignorantes, sed scientes peccant, ut secundum iudicium superbiae suae, quod multum confidunt de viribus propriae voluntatis, se inexcusabiles videant, quia de ignorantia iam non habent excusationem, & nondum est iustitia, cui praesumebant sufficere voluntatem. Et lib. 1. de adulter. Conjug. cap. 9. Simili locutione usus Iacobus Apostolus ait: *Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum est illi.* Nunquid ideo non peccatum est illi, qui nescit bonum facere, & ideo non facit? Vtique peccatum est, sed hoc gravius, si etiam sciat, & non faciat.

Manet igitur verum, secundum allegatam S. Augustini doctrinam, id, quod supra assertum fuit, videlicet hominem non erraturum circa legem naturae, iudicando bonum esse, quod est malum in particulari operabili, si non ab illa luce aversus, consuetudine umbrarum carnalium invalidam mentem gereret; sive si à seipso non exularet, corque suum fugeret, applicando se ad alia, & sequendo passiones, & inordinata cordis sui desideria. Liberè enim amplectitur errorem, qui, si non sequeretur impetus vitiosorum habituum & passionum, posset formare contrarium iudicium practicum ex regulis aeternae Veritatis, & sibi impressis, quas videre potest, possetque se doctiores consulere, & sapientiam petere à Deo. Qui, ut sanctus Augustinus ait lib. de nat. & grat. cap.

17. dat omnibus affluenter, utique his omnibus, qui sic petunt, & tantum petunt, quomodo, & quantum res tanta petenda est, juxta illud lib. 3. de lib. arb. cap. 19. Nulli homini ablatum est scire, utiliter querere, quod inutiliter ignorat, & humiliter confitendum esse imbecillitatem, ut querenti & confitenti illo subveniat, qui nec errat, dum subvenit, nec laborat.

Probatur secundò: si in aliquibus invincibilis esset ignorantia legis naturalis, illi essent excæcati, sed tales secundum Augustinum in nullo statu laborarunt ignorantia invincibili; ergo in nullo homine usu rationis pollente datur ignorantia invincibilis juris naturalis. Probatur minor: imprimis per ignorantiam invincibilem legis naturalis non fuerunt excusati homines tempore legis naturæ ante promulgationem legis Mosaicæ, secundum Augustinum; neque tempore dictæ legis, ut colligitur ex sequentibus locis. Primò dicit sanctus Pater lib. tertio cont. Julian. cap. 12. Nonne audis, quemadmodum detestetur Apostolus quosdam, quos dicit alienatos à vitâ Dei per ignorantiam, quæ est in illis propter cæcitatem cordis eorum; sed non fuissent ita detestabiles, ob ignorantiam invincibilem, cum hæc secundum S. Augustinum excuset à peccato, ergo. Secundò ait lib. 1. ad Simpl. qu. 1. Legem, id est, naturalem Decalogi, ad hoc datam esse, non ut peccatum infereretur, neque ut extirparetur, sed tantum, ut demonstraretur, quo animam humanam

quasi de innocentia securam ipsa peccati demonstratione
 ream faceret. Quibus significat S. Doctor, illos, qui
 ante legem Mosaicam ita excæcati erant, ut putarent se
 esse innocentes & securos de innocentia, fuisse reos ob
 violatam legem naturalem: ergo non agnovit in illis
 ignorantiam invincibilem juris naturalis. Et de Ju-
 dæis ait in Exposit. c. 3. Epist. ad Galat. *Lex ostendebat
 peccatum esse, quod illi per consuetudinem cæcati possent
 putare justitiam.* Ecce dicit, peccatum fuisse contra
 legem naturalem ab illis etiam Judæis, qui ita erant ex-
 cæcati per consuetudinem, ut existimare possent, id
 quod revera peccatum erat, esse justitiam, ergo &c.
 Quibus adde illud lib. 1. oper. imperf. cap. 47. *Cæci-
 tas enim cordis, si peccatum non esset, injustè argueretur:
 arguitur autem justè, ubi dicitur, PHARISÆE COE-
 CÆ, & aliis plurimis divinorum eloquiorum locis. Ea-
 demque rursus cæcitas, si peccati pœna non esset, non di-
 ceretur; Excæcavit enim illos malitia eorum. Quod si Dei
 justo judicio non veniret, non legeremus; Obscurentur
 oculi eorum, ne videant, & dorsum eorum semper incurva.*
 Quod autem tempore legis Evangelicæ nemo possit
 dici ob excæcationem per ignorantiam exculari, pa-
 tet ex loco supra in notabili allegato; quia præcepta il-
 la naturalia, secundum Augustinum nos magis obli-
 gant, quàm Ethnios & Judæos, ob majorem excellen-
 tiam præmii nobis promissi, ut ibidem S. Augustinus
 insinuat, & ob sublimiorem statum sub lege gratiæ,
 quæ, ut S. Pater ait lib. de spir. & lit. c. 27. *Imaginem
 Dei, in quâ naturaliter conditi sumus, instaurat in
 nobis.*

Pro hujus doctrinæ confirmatione facit etiam locus supra S. primo ad probandum, ignorantiam invincibilem non excusare à peccato, ex Epistola 105. objectus, videlicet hic: *Per hoc, inexcusabilis est omnis peccator vel reatu originis, vel additamento etiam propria voluntatis, sive qui novit, sive qui judicat, sive qui non judicat, quia & ipsa ignorantia in eis, qui intelligere noluerunt, sine dubitatione peccatum est.* IN IIS AUTEM, QUI NON POTUERUNT, eò scilicet, quod libere voluerint causari, ad quam sequitur mentis cæcitas, POENA PECCATI; ERGO IN UTRISQUE NON EST JUSTA EXCUSATIO, SED JUSTA DAMNATIO. Possent & alia adduci Augustini Testimonia, sed hæc sufficiunt, Quid in hac controversia senserint discipuli S. Augustini, ostenditur infra, præsertim paragrapho sequenti.

Objicies primò: Juxta supra notata, quædam præcepta legis naturalis sunt particularia, & conclusiones deductæ ex universalioribus; sed multi homines inepti sunt ad deducendum tales conclusiones, utpote tam rudes & indisciplinati, ut vix à brutis discrepare videantur; neque adsunt, quos consulere possint; ergo hi saltem invincibiliter poterunt ignorare legem naturalem, & excusari, si ejusmodi conclusiones practicas non deducant, dum est operandum, & concludant contra legem.

Respondeo; Nullum hominem usû rationis polentem esse tam rudem, & heberem, ut impressam sibi legem naturalem consulere, & monentem audire non possit, & in ea videre, quid sit agendum, aut omittendum

dum in particulari operabili, si oculos non claudat liberè, ut patet ex dictis, & pro confirmatione servare potest, quod dicit S. Augustinus serm. 44. de diversis, cap. 6. *Iustitia præstò est justè viventi: secundùm ejus regulam videt, quemadmodum justè vivat, & sicut justè bene vivendo eam vident, ita injusti male vivendo eam non vident: nam & ille justè vivit, cum eam videt, ut secundùm eam actus suos dirigat, quia nisi secundùm justitiæ regulam direxerit actus suos, in errorem iniquitatis impingitur.* Et lib. 2. de lib. arb. cap. 16. *Væ qui se avertunt à lumine tuo & obscuritati suæ dulciter inhaerent! Tanquam enim dorsum ad te ponentes in carnali opere, velut in umbra sua desiguntur.*

Instabis: Ipse Augustinus, qui fuit lux Doctorum, in materia juris naturalis multa invincibiliter ignoravit: ergo alii, qui illi quoad ingenium & doctrinam comparari non possunt, legem naturalem invincibiliter possunt ignorare. Consequentia patet. Antecedens posset ex variis locis doctrinæ ejus probari. Sufficit lib. 1. serm. d. in monte ubi c. 16. putat, uxorem dimissam à viro, vivente adhuc illo, absque adulterii malitia posse ducere alterum. Respondeo, negando antecedens, & ad probationem dico: etsi S. Pater locitato dubium proposuerit, satis tamen ex verbis subjectis constare, quid senserit, ait enim: *Quamvis multo minus inveniri possit, quomodo, cum vir & mulier pari consensu sibi misceantur, unus eorum mæchus sit, & non alter. Huc accedit, quia si mæchatur ille ducendo eam, ipsa illum facit mæchari, quod nihilominus Dominus vetat.* Ex quo patet, frustra huic doctrinæ opponi citatum

tam textum S. Augustini, uti & alterum ex eodem S. Patre de uxore, quæ concubuerat cum creditore, marito consentiente, pro vita hujus conservanda, cum nec hoc factum excuset S. Pater, etsi fateatur, quod non ita tali circumstantia vestitum id respuat sensus humanus, quemadmodum antea, cum sine ista circumstantia poneretur. Potuisset opponens hoc responsum facile videre paragrapho quarto in oppositione doctrinæ S. Augustini, contra propositionem quinquagesimam damnatam; ubi locum citavi ex capite mihi decimo sexto lib. i. serm. Dom. de monte.

Objicies secundò: S. Thomas, qui est fidelis S. Augustini discipulus, docet posse dari ignorantiam invincibilem Juris naturalis; ergo non est præsumendum, quod S. Augustinus docuerit oppositum. Antecedens probatur; quia S. Doctor docet 1. 2. qu. 94. a. 6. *Legem naturalem, quantum ad principia communia, nullo modo posse à cordibus hominum deleri, deleri tamen in particulari operabili, secundum quod ratio impeditur applicare commune principium ad particulare operabile &c.* Item: *Quantum ad alia præcepta secundaria posse deleri de cordibus hominum &c.*

Respondeo primò, mentem S. Augustini satis patere ex dictis.

Respondeo secundò, negando antecedens: ad cujus probationem dico; S. Thomam tantum velle, quod deleatur lex naturalis de cordibus hominum per ignorantiam vincibilem, hoc enim colligitur ex textu ibidem; quia dicit: *quod ratio impediatur applicare, propter concupiscentiam, vel aliquam aliam passionem,*
propter

propter malas persuasiones, pravas consuetudines, & habitus corruptos. Nequè contrarium docet S. Doctor loco ab opponente citato, nempe 1. 2. quæst. 94. 2. 4. ubi postquam dixit, legis naturæ quantum ad particularia, notitiam in aliquibus posse deficere, subjunxit, & hoc propter hoc, quod aliqui habent depravatam rationem ex passione seu mala consuetudine, seu ex mala habitudine naturæ &c. Id est, quod præcepta universalia non bene applicentur, dum in particulari operandum est, tribuendum esse peccatis personalibus, quibus liberè homo ponit impedimenta, & hinc sibi imputare debet, quod per corruptos habitus, passiones & pravas consuetudines lumine naturali offuderit tenebras, & tam difficulter vocem Dei audiat, tanto celerius, inquit S. Gregorius homil. 36. vocem Dei aliqui audiunt, quanto in hoc mundo non habent, unde delectentur. De mente S. Thomæ infra clarius constabit.

Objicies tertio: Cui malitia, quæ est formale peccatum, non est voluntaria, non est etiam voluntarium peccatum; sed illi, qui ex ignorantia legis naturalis operatur, malitia non est voluntaria; ergo nec peccatum est illi voluntarium. Major est doctrina S. Augustini, secundum quem usque adeo peccatum voluntarium est, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium, lib. de vet. Relig. c. 14. Minor etiam probatur; quia voluntarium est, quod procedit à principio intrinseco, cum cognitione finis, sed taliter operans non cognoscit malitiam; ergo illi malitia non est voluntaria.

Respondeo negando minorem; sicut enim illi, qui sciens & volens actum liberè committit, malitia, quam

non

non cognoscit, est voluntaria per accidens, ita & peccatum. Qui nesciens, inquit S. Pater Augustinus lib. 1. retract. c. 15. Peccavit, non incongruenter nolens peccasse dici potest, quamvis & ipse, quod nesciens fecit, volens tamen fecit, ita nec ipsius esse potuit sine voluntate peccatum. Quae voluntas utique, sicut definita est, animi motus fuit, nullo cogente ad aliquid vel non amittendum vel adipiscendum. Quod enim nisi voluisset, non fecisset, non coactus est facere. Quia voluit, ergo fecit, etiamsi non quia voluit peccavit, nesciens peccatum esse, quod fecit: ita nec tale peccatum sine voluntate esse potuit, sed VOLUNTATE FACTI, NON VOLUNTATE PECCATI, quod tamen factum peccatum fuit, hoc enim factum est, quod fieri non debuit. Adde; si ad peccandum requireretur semper aliqua advertentia malitiae, omnes excusatos, & desiderii carnis traditos, & ipsos Judaeos, qui Christum crucifixerunt, fore excusabiles, quia si eum cognovissent, non crucifixissent, ut testatur Apostolus 1. ad Cor. 2. Imò sequeretur, nullum dari peccatum ignorantiae contra sacram Scripturam, & S. Augustinum, aliosque SS. Patres & Theologos, cum ignorantia excludat malitiae cognitionem. Adde secundò; quod secundum S. Augustinum non solum culpabilis sit ille, qui se non reflectit supra malitiam, sed etiam, qui credit se benè operari, ut patet ex supra dictis, & ex illo Epist. 154. Si quis bonum putaverit, quod malum est, hoc putando utique peccat, & ea sunt omnia peccata ignorantiae, quando benè quisque fieri putat, quod malè fit. Quando autem S. Augustinus aliquè sancti Patres, uti & sacra Scriptura taliter errantes non excusant

culant à peccatis , præcipuè loquuntur de agentibus contra legem naturalem. Huc etiam spectant , quæ conformiter ad doctrinam S. Augustini scribit S. Bernardus in Epist. ad Hugonem à S. Victore : *Is forsitan , qui asserit , nunquam posse peccari per ignorantiam , nunquam pro his ignorantis deprecatur , sed potius Prophetam irridet , deprecantem & dicentem : delicta juventutis & ignorantias meas ne memineras . Forsitan & reprehendet Deum exigentem pro peccato ignorantia satisfactionem . Si ignorantia nunquam peccatum est , cur dictum est in Epist. ad Hebra. quod in secundo tabernaculo semel in anno solus Pontifex intraret , non sine sanguine , quem offerret pro sua & populi ignorantia ? Si peccatum ignorantia nullum est , non ergo peccavit Saulus , quod persecutus est Ecclesiam Dei , quoniam quidem ignorans hoc fecit manens in incredulitate . --- Si ignorantia nunquam peccatur , quid ergo causamur adversus occisores Apostolorum , quoniam non quidem malum esse nescierunt interficere illos , sed insuper --- arbitrati sunt obsequium se præstare Deo ? sed & frustra in cruce Salvator pro suis orabat crucifixoribus , quippè nescientibus , ipso teste , quid facerent --- nunquid non ex his satis apparet in quantis jaceat ignorantia tenebris qui ignorat peccari posse -- per ignorantiam . Adde illud c. 18. de præcept. & dispens. Alius , quem nequam esse definimus , quia sit dupliciter malus ; cui quippè & malitia parit ignorantiam , & ignorantia malitiam operit ita , ut sæpè nesciens & malum , quod vult , non faciat , & bonum faciat , quod non vult --- qui hujusmodi est , cavere profecto malum nec vult , etiamsi possit , nec , si velit , scit . Ignorantia securior-*

rem,

rigorem, securitas segniorem facit - - - si igitur is verè oculus nequam est, qui perversus pariter & cæcus bonum agit, & malum credit, utique rectè operando, sed opinando inique, bonam sibi in malum vertit, & tantum malum quantum crediderit; quandoquidem juxta sententiam Domini totum corpus tenebrosum reddit oculus nequam. Quid enim luci relinquatur, ubi nec pia intentio, nec vera opinio invenitur? at non idè sequitur, ut qui e contrario malum facit, & bonum putat, juxta suam fidem similiter & ipse inveniat. quare? non est quippè simplex oculus ille, qui ex judicio veritatis totum corpus lucidum reddat - - - neque enim ex toto adhuc tenebra desunt, ubi ignorantia veritatis lucem obscurat veritatis - - - sine malo quocunque non erit decepta simplicitas. Cur inquis? nunquid non ex fide? prorsus ex fide, sed falsa, vel potius non ex fide, quia fides falsa fides non est. Denique de fide verà non falsa putò dixisse apostolum: omne quod non est ex fide peccatum est.

Ut igitur operemur ex fide verà, & à tenebris liberemur juxta monitum ejusdem Sancti serm. 6. in quadrag. inquirenda sunt nobis cum omni desiderio incrementa prudentia, ut magis & magis notam faciat nobis Deus voluntatem suam;

Sed hoc notandum, in nullo esse tam profundam Juris naturalis ignorantiam, & cæcitatem, ut nulla superfit scintilla boni honesti interdum monens, & pungens conscientiam. Sufficit ergo ad peccandum, quod actus cognoscatur, & sit voluntarius formaliter. Unde magna est differentia inter actus, qui sunt tantum mali, quia lege positiva sunt prohibiti, & qui sunt prohibiti, quia

quia ex natura sua mali; qui enim horum aliquem exercet liberè, in actu exercito vult malitiam specificam actui intrinsecam & essentialem, licèt eam in actu signato non advertat, eò quòd liberè inhæreat bonis delectabilibus, sicque ponat impedimentum.

Instabis: Qui nullam habet cognitionem de malitia operis, & obligatione præcepti, actu nullam habet gratiam; ergo est excusabilis.

Respondeo, dissimulato antecedente, negando consequentiam. Quia si non habeat, suo vitio non habet. habuit enim non tantum in principio usus rationis, sed etiam sæpius in vita, si diu vixerit, habetque paratam & oblatam, & dum operandum est, acciperet actu, si per voluntarium creaturarum amorem non poneret impedimentum. Sed de his latius egi in Dissertatione de sufficientia & necessitate Pœnitentiæ &c.

Instabis secundò: S. Thomas 1, 2. qu. 19. a. 5. ait: *Illud quod est bonum, potest accipere rationem mali, vel illud, quod est malum, rationem boni, propter apprehensionem rationis;* ergo si quis ita apprehendat actionem secundum se malam, ut non solum non advertat malitiam, sed etiam putet esse bonam, non peccat. Respondeo distinguendo consequens: ergo non peccat contra conscientiam, concedo; non peccat contra legem, nego consequentiam. Ratio est: quia, ut ait S. Thomas ibidem a. 6. ad 1. *Bonum causatur ex integra causa, malum autem ex singularibus defectibus, & ideo ad hoc quod dicitur malum, id, in quod fertur voluntas, sufficit, sive quod secundum suam naturam sit malum, sive*
quod

quod apprehendatur, ut malum; sed ad hoc quod sit bonum, requiritur, quod utroque modo sit bonum. Hinc in corpore ait, Si ratio errans dicat, quod homo teneatur ad uxorem alterius accedere, voluntas concordans huic rationi erranti est mala, eò quod error iste provenit ex ignorantia legis Dei, quam scire tenetur.

Instabis tertio: Homo est subiectum virtutis & peccati, in quantum est particeps rationis; sed ignorantia excludit scientiam, per quam ratio perficitur; ergo ignorantia totaliter excusat à peccato. Respondeo cum S. Thoma 1, 2. qu. 76. a. 3. ad 3. Quod si esset talis ignorantia, quæ totaliter usum rationis excluderet, omnino à peccato excusaret, sicut patet in furiosis & amentibus: non autem semper ignorantia causans peccatum est talis, & ideo non semper totaliter excusat. Ex quo patet, quod licet operans malè contra legem naturalem ex ignorantia, non advertat malitiam, non tamen totaliter excusetur; quia illa ignorantia non excludit totaliter usum rationis, eò quod in actu exercito cognoscat & liberè velit actum intrinsecè malum.

Instabis quarto: est impossibile scire omnem veritatem naturalem; ergo datur ignorantia invincibilis legis naturalis. Respondeo cum Passerino Ord. Prædicatorum Procuratore Generali, & in Sapientia Romana S. Theol. Professore, in comment. canonico, de constit. quando dicitur esse moraliter impossibile, sine errore scire omnem veritatem naturalem, intelligendum esse de impossibilitate generali & vaga, simili illi, per quam dicitur impossibile esse, ut non veniant scandala, seu necesse esse, ut veniant. Matth. 18. Sicut

enim non obstante hac necessitate, quilibet potest vitare peccata & scandala, Deo adjuvante: ita non obstante illa impossibilitate vaga, quilibet, per naturalia principia, Deo adjuvante, potest sine errore scire præcepta naturalia, præsertim cum nulli tam densæ errorum tenebræ offundantur, quin interdum aliqua boni scintillatio oriatur, & synderesis moneat; ac proinde in particulari operabili non datur ignorantia invincibilis legis naturalis, & difficultas, quæ reperitur in inveniendâ veritate, tribuenda est pravis habitibus, passionibus, aut negligentia, socordia, aliisque personalibus peccatis ignorantis. Dixi: *Deo adjuvante*: quia ut intellectus in hoc statu sine errore cognoscat veritates etiam naturales, secundum S. Augustinum, & S. Thomam, & S. Bernardum supra, indiget homo auxilio speciali, saltem naturali, precibus impetrando. *Quod de me scio*, inquit S. P. l. 10. Conf. c. 51. *te mihi lucente scio*. Et l. contra Epist. fund. & alibi: *Deus, qui lux est hominis interioris, adjuvat nostræ mentis obtutum, ut ex quantulacunque parte possit intelligi*. Et S. Th. l. 4. cont. gent. c. 52. *Homo difficulter pervenit ad veri cognitionem, de facili labitur in errorem, &c.* *Multa*, inquit S. Bernardus Epist. 77. ad Hug. à S. Victo. *Profectò scienda nesciuntur, aut sciendi incuria, aut discendi desidia, aut verecundia inquirendi, & huiusmodi ignorantia non habet excusationem.*

Objicies quartò: Qui ex ignorantia & concupiscentia peccat contra legem naturalem, inavitus errat, & non potest abstinere à malo opere; ergo illi malitia nec per se, nec per accidens est voluntaria; ergo laborat

rat ignorantia invincibili juris naturalis. Antecedens probatur ex S. Augustino, qui lib. 3. de lib. arb. c. 18. ait: *Nam sunt revera omni peccanti anima ista pœnalia, ignorantia & difficultas. Ex ignorantia debonestat error, & difficultate cruciatus affligit; sed approbare falsa pro veris, ut erret invitus, & , resistente atque torquente dolore carnalis vinculi, non posse à libidinosis operibus temperare, non est natura instituti hominis, sed pœna damnati.*

Respondeo distinguendo antecedens: qui ex ignorantia & concupiscentia peccat, invitus errat, & non potest abstinere, si consideretur secundum voluntatem, qua naturaliter omnis homo desiderat cognoscere verum, & verum bonum amat, concedo; si spectetur secundum voluntatem, sive amorem, quo liberè vult inhærere bono delectabili, ex quo nascitur error seu ignorantia excludens scientiam, non tantum, quâ scitur actum hîc & nunc exercendum esse prohibitum, sed etiam interdum, quâ scitur simpliciter esse malum (quod propriè est peccatum ignorantia, prout hoc distinguitur à peccato ex infirmitate seu passione, quæ excludit tantum scientiam, quâ scitur, hîc & nunc, hunc actum esse malum, & statim transit; & à peccato ex certa malitia seu habitu, ex cujus inclinatione diuturna judicatur quoque, hîc & nunc per se bonum, quod per se malum est) si inquam sic consideretur voluntas, nego antecedens, & consequentiam. Si enim taliter operans non esset negligens in suppressendis & repellendis inordinatis affectibus & concupiscentia motibus, verum bonum posset cog-

cognoscere & amare, dictante ratione naturali, illud esse falsum & fugiendum, quod judicat esse verum, & per se appetendum.

Objicies quintò: Si non detur ignorantia invincibilis juris naturalis, sequitur illos, qui in juventute se frequenter polluerunt, ignorantes pollutionem esse peccatum, postea melius edoctos, teneri repetere confessiones, tempore ignorantiae factas, sed hoc videtur nimis durum; ergo datur interdum ignorantia juris naturalis in hominibus usu rationis pollentibus. Ad hoc argumentum dupliciter respondetur à Doctõribus ignorantiam invincibilem juris naturalis negantibus. Aliqui enim negant minorem, concessã sequelã majoris, eò quòd omittens in confessione culpabiliter peccatum mortale teneatur repetere confessionem. Dicunt ergo talibus instituendam esse confessionem generalem ab eo tempore, quo inceperunt se polluere. Alii negant sequelam majoris, ii nempe, qui admittunt posse dari Sacramentum Pœnitentiæ validum & informe: putant enim, non obstante ignorantia vincibili, illos, qui sine omni advertentia malitiæ & scrupulo se polluerunt, non fuisse pro eo tempore obligatos ad confitendum istos actus, eò quòd nullam habuerint peccatorum istorum conscientiam, sed laboraverint interdum ignorantia valde difficulter superabili, & secundum Concilium Tridentinum homo tantum teneatur confiteri ea peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habet. Unde asserunt sufficere, si confiteantur peccata, quæ tunc ignorarunt, & modò cognoscunt,

noscent, absque repetitione factarum confessionum.

Instabis: Quia juvenes ista peccata in confessione non aperuerunt, est signum, eos invincibiliter ignorasse, esse peccata. Respondeo negando assumptum. Si enim tales interrogarentur, an presentibus suis parentibus, aut aliis honestis hominibus voluissent tales actus exercere, aut iis revelare, quod exercuerint, sine dubio negarent; ex quo satis apparet, quod non ignoraverint invincibiliter, esse peccata.

Urgebis: *Confessarios habere certam experientiam, aliquos esse assuetos pollutioni sine conscientia peccati, ac proinde ab illis invincibiliter ignorari malitiam talis peccati.* Sed contra; etiam illi, qui ita sunt cæci, ut se benè putent agere, si errent in materia legis naturalis, secundum S. Augustinum, S. Bernardum, & S. Thomam, aliosque Patres, non excusantur totaliter. Exemplum in materia pollutionis refert S. Petrus Damianus opusc. 7. c. 21. & 22, videlicet, *Quod quidam Eremita, cum tentaretur libidine, naturalis officij debitum estimaverit, semen egerere, quasi phlegma de naribus projiceret, quodq; nesciendo peccaverit, & per simplicitatis imperitiam ceciderit, & damnatus fuit.*

Contra secundò: Ipse expertus fui, quod etiam impuberes se de hujusmodi tactibus impudicis accusaverint, & interrogati, quomodo sciant esse peccatum, responderint, se suspicatos fuisse, aliquid mali subesse. Tales sine dubio, non solum coram parentibus & honestis hominibus noluissent tales operationes exercere,

sed etiam ab iis sciri exercitas in secreto. Unde nihil ad rem facit, quod opponitur de exoneratione naturæ. Et videtur mihi, quod ab opponente non recedatur satis à propositionibus damnatis ab Innocentio XI, signanter 49. *Mollities jure natura prohibita non est, unde si Deus eam non interdixisset, sapè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.* Contendit enim, non posse adduci rationem urgentem, cur jure natura prohibeatur pollutio in omni casu. Ego autem contra existimo, summo Pontifici & sapientissimis Viris, qui hanc propositionem diligentissimè examinarunt, non defuisse rationem urgentem, ob quam judicaverint, etsi mollities non fuisset interdicta à Deo in sacra Scriptura, in nullo tamen casu esse bonam. Sed de his infra agetur latius. Legatur doctrina S. Augustini huic propositioni opposita, §. 4. infra, & perpendatur, malitiam pollutionis Ethnicos non ignorasse, ut constat ex illo Martialis de Pontico pollutionibus assueto:

Hoc nihil esse putas? scelus est, mihi crede, sed ingens,

Quantum ex animo concipis esse tuo.

Ipsam crede tibi naturam dicere rerum,

Istud, quod digitis, Pontice, perdis, homo est.

Objicies sextò; Datur ignorantia invincibilis legis divinæ positivæ & Evangelicæ; ergo potest etiam dari ignorantia invincibilis legis naturalis. Probatur consequentia, quia non minus lex positiva divina, quam

quàm naturalis fuit ab æterno in Deo, cùm Deus non incipiat aliquid velle in tempore: Antecedens probatur ex Augustino, qui tract. 89. in Joan. de Judæis dicit: Nunquid sine peccato erant Iudæi, antequam Christus ad eos in carne venisset? quis hoc vel stultissimus dixerit? sed magnum quoddam peccatum, non omne peccatum, quasi sub generali nomine veluit intelligi. Hoc est enim peccatum, quo tenentur cuncta peccata, quod unusquisque si non habeat, dimittuntur ei cuncta peccata. Hoc est autem, quia non crediderunt in Christum, qui propterea venit, ut credatur in eum. Hoc peccatum, si non venisset, non utique haberent, sed quod adjunxit, atque ait: nunc autem excusationem non habent de peccato suo, potest movere quærentes, utrum hi, ad quos non venit Christus, nec locutus est eis, habeant excusationem de peccato suo. Si enim non habent, cur dictum est propterea ipsos non habere, quia venit & locutus est eis? pro meo captu, Dominus ordinante, respondeo, habere illos excusationem, non de omni peccato suo, sed de hoc peccato, quo in Christum non crediderunt, ad quos non venit, & quibus non est locutus.

Respondeo distinguendo antecedens: datur ignorantia invincibilis legis divinæ positivæ, & Evangelicæ sufficienter promulgatæ nego; datur ignorantia invincibilis legis divinæ positivæ & Evangelicæ non sufficienter promulgatæ, concedo antecedens; & nego consequentiam. S. Augustinus autem loco pro probatione antecedentis adducto intelligendus est de lege Evangelica non sufficienter proposita, & hinc ignora-

ta invincibiliter ab hominibus in statu legis naturæ, & scriptæ à Moysè promulgatæ, ut constat satis clarè ex textu. Unde magna est differentia inter ignorantiam juris divini positivi non sufficienter promulgati, & ignorantiam juris naturalis. Hoc enim jus, ut supra probatum est, impressum est cordibus hominum à Formatore Deo, secundum Augustinum; ac proinde in se ipsis videre possunt, quid sit agendum, nisi voluntaria cœcitate oculos claudant. Lex autem Evangelica taliter non est impressa, nequè cum principiis naturalibus talem habet connexionem, qualem habet lex naturalis, juxta supra dicta: & hinc infideles in se videre non possunt, quòd teneantur acquirere cognitionem mysteriorum fidei supernaturalem, nequè ut ignorantia sit culpabilis, sufficit, quòd in ignorante detur potentia acquirendi scientiam valdè remota & obediencialis tantum. Quibus autem lex Evangelica sufficienter fuit promulgata, non possunt laborare ignorantia invincibili. Si enim ignorent, vel per superbiam contemnunt, vel nolunt diligentiam adhibere, & quærere, quòd ignorant; sed applicant se ad alia, ponuntquè circumfusæ Evangelii luci & Dei gratiæ obicem, sicquè ignorantia est voluntaria. Hinc S. Augustinus tract. cit. de similibus ait: *Sed non in eo sunt numero hi (id est in numero habentium excusationem) ad quos in discipulis venit, & quibus per discipulos est locutus, quòd & nunc facit: nam per Ecclesiam suam venit ad gentes, & per Ecclesiam suam loquitur gentibus. Ad hoc enim pertinet, quòd ait: qui vos recipit, me recipit, & qui vos spernit, me spernit.* Ex his colligitur, illa

illa nihil facere contra me, quibus probatur, secundum S. Augustinum dari posse ignorantiam invincibilem juris positivi divini, cum id non negem, & eundem locum, qui citatur, in eundem finem supra citaverim. Sed quod dicatur *mysterium Trinitatis, Incarnationis, &c. etiam à fidelibus invincibiliter ignorari*, non coheret cum doctrina sanctissimorum Doctorum Augustini & Thomæ, ut constabit ex illis, quæ §. 4. opponuntur propositioni damnatæ §. 4. probabitur enim ibi ex utroque Doctore, notitiam istorum Mysteriorum fidelibus necessarium esse necessitate mediæ ad salutem.

Objicies septimò : Potest aliquis accedens ad non suam excusari ab omni peccato, ob ignorantiam: ergo potest dari ignorantia invincibilis legis naturalis. Probatum consequentia: quia hujusmodi accessus prohibitus est lege naturali. Antecedens etiam probatur: quia accessus Jacob ad Liam non suam sic excusatur. Distinguo antecedens: potest aliquis accedens ad non suam excusari à peccato, ob ignorantiam legis naturalis, qua talis accessus prohibetur, nego: ob ignorantiam facti, concedo antecedens, & nego consequentiam; vel distinguo consequens: ergo potest dari ignorantia invincibilis legis naturalis secundum se spectatæ, nego; prout involuit factum, concedo consequentiam. Jacob enim non ignoravit jure naturali prohibitum esse accessum ad non suam; sed ignoravit invincibiliter, illam ad quam accessit, non esse suam. Factorum scientia dependet à sensu & experientia, quia homo sine

pec-

44
 peccato carere potest, non autem legis naturalis, quam
 cordi ejus impressit formator Deus. Sic etiam factum
 Abimelech, qui abstulerat uxorem Abraham, excusa-
 tum fuit. De quo loquitur S. Augustinus lib. 3. con-
 tra Julian. c. 19. dixerat Julianus, perfectam ignoran-
 tiam, justitiam nominari; quia dixit Deus ad Abime-
 lech, qui cum Sara erat concubiturus, ignorans quod
 uxor esset aliena: & ego scribam, quia in corde mundo fe-
 cisti hoc. Respondet S. Augustinus: Domini verba vi-
 gilant, sed tu dormis, neque enim ait regi: sciebam quia
 cor habes justum --- sed sciebam, inquit Deus, quia in
 corde mundo fecisti hoc. Non omnia, vel quacunque alia,
 sed hoc, in quo adulterij scientiam non habebat. Huc
 etiam pertinet, quod S. P. dicit lib. 2. contra Crescent.
 c. 26. Si tunica ex latrocinio nesciens vestiretur, ex eo
 fit iniquitatis vestis, ex quo cognoverit, & ipse iniquus, nisi
 abjecerit, & qui nesciens uxorem duxerit alienam, ex illo
 fit adulter, ex quo cognoverit, nisi discesserit. Et Epist. 48.
 Quis locus innocentia reservatur, si crimen est proprium,
 nescire alienum? nam & facta nocentium, que innocenti-
 bus demonstrari, vel ab innocentibus credi non possunt, non
 inquinant quemquam.

Objicies octavo: Hæc sententia est nimis dura;
 ergo &c. Respondeo, non debere videri durum ho-
 mini, vivere secundum legem à formatore Deo naturæ
 suæ insitam.

Objicies nono: Si non detur ignorantia legis natu-
 ralis invincibilis, sequitur hominem, qui operaturus er-
 roneè judicat, nisi hic & nunc ita operer, pecco contra
 legem:

legem; peccare, si operetur, quia, ut supponitur, agit contra legem, & etiam peccare, si oppositum faciat, quia agit contra conscientiam sive contra iudicium, quod à ratione errante proponitur nomine Dei, ut verum, & à Deo derivatum; sed hoc dici non potest; ergo potest dari ignorantia invincibilis legis naturalis. Major patet, minor probatur; quia homo sic operando redderetur perplexus, & necessario peccaret; ergo. Respondeo negando minorem, & dico cum S. Thoma ad Galatas lect. 1. *Nisi faceret hoc, ad quod inducit conscientia, peccaret mortaliter, non quidem ex genere operis, sed ex intentione operantis; & similiter si facit, peccat, quia huiusmodi ignorantia non excusat, cum sit ignorantia juris. Nec tamen est perplexus simpliciter, sed secundum quid, quia potest deponere erroneam conscientiam.*

Ex hæcenus dictis doctus & nullo præiudicio præoccupatus Lector facile intelligit, quam efficaciter responderit opponens quidam ad loca ex S. Augustino pro conclusione huius paragraphi producta, dum dixit *facilis est responsio ad objecta ex S. Augustino per distinctionem juris naturalis universalis & particularis, immediate, clarè, mediate, & obscure deducti ex principijs primis.* Fateor hoc facile dicitur; sed ab amantibus, & penetrantibus doctrinam S. Augustini non creditur: quia discipuli S. Augustini perpensis, ut decet, singulis adductis satis cognoscunt, mentem S. Augustini esse, quod ita lex naturæ scripta sit à formatore Deo in cordibus hominum, ut nemo ratione pollens permissus sit illam ignorare, tam quoad universalia principia, quam

conclusiones in particulari operabili deducendas, nisi liberè per peccata personalia tenebras rationi offundat, sicque actuale legis naturalis promulgationem sive dictamen rationis, per quod in particulari operabili dirigetur, impediatur.

Quæres: An ignorantia vincibilis sit speciale peccatum? Respondeo interdum esse speciale, interdum non. Speciale est, quando homo tenetur habere scientiam ex motivo specialis præcepti, quia tunc ignorantia est specialiter prohibita, & consequenter peccatum speciale. Talis est ignorantia illorum articulorum fidei, quorum fides necessaria est ad salutem, & eorum, quæ quilibet tenetur scire, ad rite fungendum officio suo. Unde si ex ejusmodi ignorantia aliud sequatur peccatum, erunt peccata duo specie distincta. v. g. si aliquis incidat in errorem contra fidem, vel malè absolvat pœnitentem.

Quando verò homo tantum obligatur ad habendam scientiam non ratione sui, sed ob exercendum, aut fugiendum opus, peccatum ignorantiae non participat malitiam distinctam à malitia operis, cujus causa est, & à malitia operis, quod scienter contra idem præceptum committitur; talis est ignorantia illius, qui ignorat esse diem jejunii, & comedit carnes, & qui projiciens lapidem per fenestram occidit transeuntem hominem. Licet enim non sit obligatus speciali præcepto ad habendam scientiam de homine transeunte, obligatur tamen non occidere, & ideò impedire causam occisionis; hinc si vincibiliter ignoret, & ex hac ignorantia

rantia

rantia sequatur homicidium , est ignorantia mala , malitia homicidii , licet aliam specialem malitiam ex speciali alterius virtutis seu præcepti motivo non contrahat.

Dices : Privatio scientiæ ; in qua consistit ignorantia , non est intrinsecè mala : ergo non est peccatum. Respondeo negando consequentiam : quia non requiritur ad hoc , ut actio vel omissio aliqua actionis dicatur peccatum , ut sit semper intrinsecè mala , ut patet in actionibus exterioribus lege positiva tantum prohibitis , quæ denominantur malæ & peccata à voluntate mala. sic etiam privatio scientiæ inesse debetæ est mala denominativè , quatenus procedit libere à voluntate non volente vel negligente acquirere scientiam.

Dices secundò : Ignorantia non tollitur per pœnitentiam ; ergo non est peccatum. Distinguo antecedens , non tollitur quoad materiale peccati

concedo , non tollitur quoad formale ,

nego antecedens & consequentiam.

PARA.